

virke for Børnenes Ret, og derfor skal vi ikke »naturligvis begynde med Børnene«, »naar vi vil naa lykkeligere Samfundstilstande«, men vi skal begynde med Forældrene og selve Samfundstilstandene. Det er Samfundet den ligegyldigste Sag, om vi sætte Børn i Verden eller ej, men benytte vi vor naturlige Ret dertil, da byder Retfærdighed, at Forældrene ogsaa vedkende sig deres lige saa naturlige Forpligtelser, at klæde og føde Børnene og bedst muligt uddanne dem for Livet. Det er kun ved Forældrene, at Børnene skal have deres Ret og kan faa deres Ret; men heller ikke de vil altid i deres Levevis give Afkald paa noget af deres frie Ret — til Fordel for retfærdig Hensyntagen til Børnene. Var der altid en i sand Kærlighed følt Trang tilstede hos Forældrene til at opfylde deres Forpligtelser mod Børnene, selv om det krævede Opoffelse og Resignation, saa vilde deri vindes en næsten uimodstaaelig Styrke til at faa Samfundstilstandene ordnede saaledes, at disse ikke lagde Hindringer i Vejen derfor, hvilket maa indrømmes er Tilfældet under den nuværende Samfundsordning. I et velordnet civiliseret Samfund maa ingen Børn behøve at være nødlidende, naar Forældrene ikke forsømme deres Forpligtelser. Forbyder Samfundet ligesom den guddommelige Lov og Samvittighedens Røst den fattige at dræbe sit Barn i Fødslen, saa kræver Retfærdighed, at Samfundet ordner sine indre Forhold saaledes, at det ikke bliver Ret for nogle at kunne leve i overdaadig Overflødighed derved, at de udsætte deres Medmennesker for at lide en Mangel og Nød, der forbyde disse at sørge for det nødvendige til deres Børn, ja endog tvinge dem til — som Bidrag til Livsopholdet — at udnytte Børnenes umodne Kræfter istedenfor at udvikle dem. Det nytter derfor ikke at kræve Tilskud af Stat og Kommune til Børnehjemmene og dermed blive staaende ved halvgjort Gerning. Halve Forholdsregler fra Statens og Kommunens Side, saadanne, der ikke ordnes ved forstaalige og fyldestgørende Love og Regulativer, forkuldre kun Forholdene og forhale utilbørlig den Omordning af Samfundsforholdene, der nødvendigt og retfærdigt kræves som Følge af de saa væsentlig forandrede Faktorer, hvoraf den enkeltes og Familiernes Vilkaar i Livet er afhængige. Uden dette løbe Samfundene Fare for at gaa grænseløse Ulykker imøde, som ingen Magtudfoldelse vil kunne forhindre. Dette skal de styrende tænke paa baade af Pligt og Fornuftensyn.

Forfatterinden til den omhandlede Artikel mener, at Samfundet burde yde Hjælp til Børnehjemmene, fordi det forsømmer sin egen Interesse, naar Børneopdragelsen forsømmes, og siger da: »*det dyreste af alt er at ødsle med Menneskekræfterne*«. Ja! det mene de, der har et ærligt Øje og et kærligt Sind aaben for Menneskerettighederne og dissers Krænkelse under den nuværende Samfundsordning, men de er endnu ikke Samfundet; de — og ikke Børnene — er foreløbigt »de Hjemløse«, der er »sat udenfor«. Vær ikke bange for, at de, der for Tiden er Samfundet — efter deres Mening — ødsle med noget som helst, og hvad Menneskekræfterne angaar, da synes jeg for øvrigt ogsaa, at de i mange Tilfælde snarere bruge dem for meget og for hensynsløst, hensynsløse end deres Hestes og Maskiners Kræfter; bruge de dem ikke, da er det, fordi det er deres Interesse at lade være. De,

der er Samfundet, skal nok varetage deres Interesser, det behøver man ikke at opfordre dem til. Netop derfor staa de sig bedst ved at lade alt blive, som det er i det nuværende paa Menneskekræfterne tærende og af de nødlidendes Arbejde kapitalsugende Samfund. Paatal derfor ikke noget i Samfundsinteressernes, men kun i Retfærdighedens Navn; thi naar dens Krav sker Ret, da lider ingen Interesse nogen Uret og — ingen Børn nogen Nød.

»*Dersom din Broder bedroves for Mads Skyld, saa vandrer du ikke efter Kærlighed*. Saafremt denne Sætning, udtalt for 1800 Aar siden, var saa sand dengang og fremdeles, at den som Bidrag til Menneskenes Sjæles Frelse er bleven opbevaret og fredet som hellig Formaning, da er den det ikke mindre idag med den nuværende store Produktion og lette industrielle Produktionsmaade. Ingen behøver at lide Nød i Guds Verden; men de tvinges dertil under den nuværende sociale og politiske Samfundsordning, og vilde foreløbigt tvinges dertil, selv om andre kom til Magten, fordi den Magt, hvoraf de nuværende Magthavere gør Retten afhængig, er af fysisk istedenfor af aandlig Art. Saalænge dette er Tilfældet, vil derfor Lov og Ret i Samfundet staa lige langt fra Retfærdighed, som de egoistiske Hensyn i de ledende Kredse staa fra et sandt Gudsbegrebs forpligtende Krav til Mennesket og forklarende Indflydelse paa Livet. Eftersom sand Oplysning spredes og det sande Gudsbegreb klares for Menneskene, skrider Samfundet frem i Retfærdighed og — Mennesket i Lykkenydelse; hverken mer eller mindre, hverken før eller senere. Derfor kunde de, der af Stat og Kommune er anerkendte som Guds Tjenere og i Guds Navn er kaldede til at være Folkenes Hyrder, virke med større Myndighed til at bedre Tilstandene end nogen Nationaløkonom. Men Hjælpen vil næppe komme fra den Side, fordi »Kirken«, istedenfor — som en aandlig Magt — at styrke Samfundet, selv søger sin Støtte hos den paa fysisk Magt og klingende Mønt byggede Statsmagt. »Kirken«, som en politisk Statsinstitution, afhængig af verdslige Styrere, kan aldrig bringe Harmoni i Livet, fordi under slige Forhold ofres Ethiken og dermed det legemlige, aandlige og moralske Liv paa den systematiske Theologis Alter til Fordel for Magthavernes Egoisme og syndige Tilbøjeligheder.

Skal vi da undgaa de truende revolutionære Omstyrtninger, som den forstokkede Konservatisme vil forskyldte, og som kun garantere Ulykker og andre Styresmænd, uden at garantere bedre Tilstande, da gælder det om at sprede Oplysning, og udenfor den officielle Kirke — uafhængig af den — at udvikle det religiøse Liv, saa det sande Gudsbegreb klares, og Menneskene indse, at sand Religion stiller Krav til alle Mennesker uden Persons Anseelse i alle Livsstillinger og i alle Forhold — altsaa ogsaa i Forhold til Børnene — der er stærkere end al af jordisk Magt dikteret Lov, hvorved noget bliver Ret for den enkelte eller i Samfundslivet, der er i Strid med Kærlighedsbuddet, der byder at elske sin Næste som sig selv. Gaar dette op for Menneskene, og vide de ikke blot, hvad de vil, men vil de ogsaa, hvad de skal, da falder alle Skranker, der hindre Børnene i at faa — hvad den ærede Forfatterinde kalder — deres Ret.

J. J. Lachmann.